

OVER PLUIMVEE

PLUIMVEE IN DE WINTER

Foto: Monique de Vrijer

Door: Monique de Vrijer

Of we hier in Nederland dit jaar een winter gaan krijgen zoals een winter echt hoort te zijn is nog maar de vraag.... Maar als het gaat vriezen dat het kraakt en de sneeuw met pakken uit de hemel komt vallen, kunnen we maar beter goed beslagen ten ijs komen!

Een goede voorbereiding is het halve werk; we willen natuurlijk niet over een nacht ijs gaan!

Drinkwater

Een van de belangrijkste bezigheden die we hebben als het vriest is om er toch voor te zorgen dat ons pluimvee elke dag voldoende vers drinkwater tot hun beschikking heeft. Drinkwater is ook in de winter heel erg belangrijk!

Foto rechts: Pauline van Schaik.

Er zijn verschillende manieren om daar voor te zorgen. Afhankelijk van hoe hard het vriest, kun je meerdere keren per dag nieuw water geven, of je kan er eventueel voor kiezen om de waterbak binnen in het kippenhok te zetten (als die voorheen buiten stond) als je daar de mogelijkheid voor hebt, zodat het water minder snel bevriest.

Als het 's avonds donker wordt, haal je de waterbakken bijvoorbeeld binnen of gooi ze leeg, zodat je ze 's morgens meteen weer kan gebruiken en ze niet eerst ontdooid hoeven te worden. Dat voorkomt ook dat ze - met name de kunststof drinkbakken - kapot vriezen als je ze met water er in buiten laat staan.

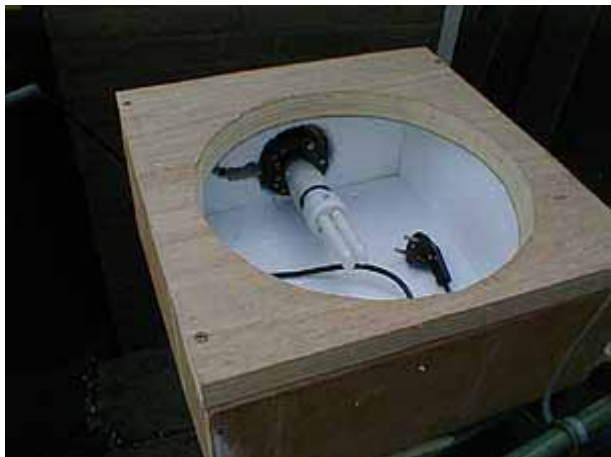
Niet iedereen is in de gelegenheid om dagelijks het water meerdere keren per dag te ontdooien of verversen. Veel van ons werken en gaan weg als het nog donker is, en komen thuis als het... alweer donker is. Maar kippen drinken graag als het nog licht is. Als je de kippen 's morgens water geeft als het nog donker is omdat je moet gaan werken, kun je wat hete kiezels of knikkers in de waterbak doen. Ook kun je een doorgesneden winterwortel in het nachthok leggen, zo krijgen de kippen ook wat vocht binnen. (Een winterwortel bevriest niet zo snel als water). Als het sneeuwt kunnen de kippen aan vocht komen door sneeuw te eten. Zo overleven vogels in de natuur ook!

Als je een stopcontact in je kippenhok hebt, dan kun je bijvoorbeeld een warmteplaatje (foto rechts) of warmte-element te kopen. Op een warmteplaatje kun je de waterbak neerzetten en een warmte-element kan je in de waterbak leggen (in de schotel) of hangen, zodat het water niet bevriest.

Maar ook hierop zijn wat variaties te bedenken.

In plaats van het kopen van een warmte-element dat speciaal geschikt is voor de kippenwaterbak, kan een verwarmingselementje van een klein aquarium ook prima voldoen, mits je hiervoor een qua afmeting geschikte waterbak hebt. (Het water moet niet echt warm worden natuurlijk!) Ook kunnen de handige klussers onder ons zelf wat in elkaar zetten om ervoor te zorgen dat het water niet bevriest.

Klaas Dillema en Fedde Wagenmaker zijn beide zeer creatief geweest in het bedenken van een oplossing om het water niet te laten bevriezen.

Klaas maakte een houten bak die hij geïsoleerde met piepschuim. Hierin heeft hij een spaarlamp (11 watt) gemonteerd. Bij -5°C bleef het water nog makkelijk ontdooid, waarschijnlijk is dat bij -10°C ook nog haalbaar, maar in de praktijk heeft het nog niet zo hard gevoren. Het gat waarin de drinktoren komt te staan is afgekit met een waterdichte afdichtband, om te voorkomen dat er water bij het elektra zou kunnen komen. **Bovenstaande foto's: Klaas Dillema.**

Fedde heeft ervoor gekozen om een verwarmingselement van 4 watt (voor enkele euro's te koop in de winkel) in een aluminium schaalteje in een aarden schaal te leggen. Het aluminium schaalteje is om de warmte goed vast te houden. In

beide schalen is een gaatje geboord waar het snoer doorheen kan. Dit is dicht gekit. De bak wordt nu gevuld met zand en daarop kan de waterbak staan.

In de praktijk bleek het goed te werken en bij min 10° C was het water nog niet bevroren.

Foto's: Fedde Wagenmaker.

Er zijn echter wel enkele dingen waar rekening mee gehouden moet worden. Allereerst heb je stroom nodig in je hok om een warmteplaatje of -element te kunnen gebruiken. Veiligheid voor jezelf maar ook voor je dieren is natuurlijk heel belangrijk. Pas dus op met elektriciteit en water!

Daarnaast moet het warmte-elementje ervoor zorgen dat het water niet bevroert, maar er ook voor zorgen dat het water niet te warm wordt. Kippen houden niet van warm drinkwater en in warm water groeien bacteriën snel!

Waterdamp (dus als het water te warm wordt, of als je warm water geeft) kan als de kip drinkt neerslaan op de kam en lellen, die daardoor kunnen bevriezen.

Zout, suiker, olie en antivies....

Sommige mensen adviseren een schepje zout, of zelfs antivies in het water te doen, omdat het water dan minder snel zou bevriezen. Beide is natuurlijk af te raden. Zout zorgt er juist voor dat de vogel nog meer dorst krijgt, en het is erg ongezond. Antivies zorgt ervoor dat uw kip nooit meer dorst heeft, want hier sterven ze aan!

Er wordt wel eens aangeraden om een schepje suiker door het water te doen. De meningen zijn hierover verdeeld, want er wordt ook beweerd dat suiker dorstig kan maken. Suikerwater in een verenpak is in ieder geval geen aanrader!

Ook heb ik een keer gehoord dat er geadviseerd werd om een beetje olie door het water te doen. Maar dit is echt uit den boze! Je wilt in geen geval dat er (al is het maar met

een druppeltje per keer) olie in aanraking komt met een verenpak (en al helemaal niet in de winter!)

Foto boven: Monique de Vrijer.

Foto rechts: Pauline van Schaik.

Eenden badderen ook in de winter!

Eenden en andere watervogels hebben natuurlijk ook elke dag vers drinkwater nodig, maar zwemwater is van net zo'n groot belang. Door het dagelijks badderen, wat watervogels ook in de winter doen, gaan de vogels daarna hun verenpak poetsen. Door het poetsen van het verenpak wordt de vetklier gestimu-

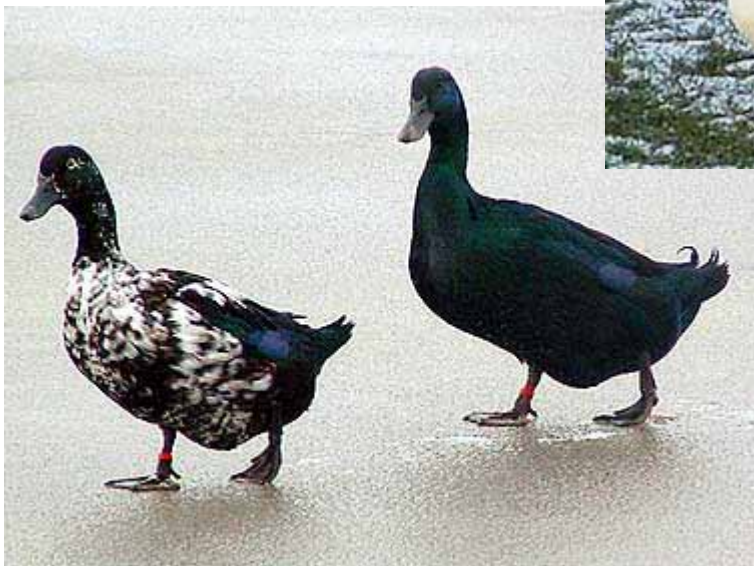
leerd, die ervoor zorgt dat het verenpak waterdicht blijft. Het verenpak moet in goede conditie zijn om watervogels warm door de winter te helpen, en daarvoor hebben ze dus badwater nodig.

Boven: Eenden badderen in een wak. Foto: Pauline van Schaik.

Het verzorgen van drink- en badwater kan simpelweg door een wak te maken voor de waterliefhebbers. Doordat alle watervogels hierin zwemmen houden ze zelf het wak vaak wel aardig open. Als het niet al te streng vriest, en je hebt niet een enorme waterplas in je achtertuin, dan kan een luchtpompje helpen om het water door middel van beweging open te houden. Maar als het heel streng vriest zullen wij toch dagelijks het wak open moeten maken of houden.

We moeten er wel op letten dat de watervogels makkelijk uit het water kunnen komen, en dat de ijsrand niet te hoog wordt. Als dat wel het geval is, kunnen zeker de geleewiekte exemplaren door de gladde ijsrand soms niet meer uit het wak komen. Zorg dan voor een trappetje of iets dergelijks.

Foto's: Pauline van Schaik.

Wat we zeker niet mogen doen als het vriest, is in een wak de eendjes voeren met brood en ander voer dat daar niet speciaal voor geschikt is. Of het de eendjes en andere watervogels in de tuin zijn, of in de singel, het

is het slechtste wat je kan doen. Brood (o.a.) bevat olie, en dat drijft op het water. Omdat er alleen een wak is, is dat het enige water waar de vogels het mee moeten doen, en er is niet veel doorstroming. Die olie en andere voedselresten tasten het verenpak van de vogels aan, met name de vetlaag en dat betekent dat ze lek worden. Een lekke watervogel is ten dode opgeschreven!

**Boven: Laat kuiven, baarden en voetbevedering liever niet te nat worden.
Foto: Pauline van Schaik.**

Wat we ook nog wel eens zien bij watervogels is dat er ijs aan sommige veren komt, en dat steeds groter wordt. Of erger, dat de vogel zelf vastvriest!

Ga deze dieren (dit geldt voor alle vogels en andere dieren) nooit ontdooien bij de kachel of met warm water. Hierdoor verwijden de bloedvaten zich en kunnen deze kapot gaan en/of kunnen er circulatieproblemen ontstaan. Als je het ijs aan de veren ontdooit met bijv. heet water, dan tast je toch weer de vetlaag aan.

In zulke gevallen moet je het dier in een ruimte zetten waar het niet vriest, en laat je het ijs vanzelf ontdooien.

Bij onderkoelde dieren moet je wel voorzichtig gaan verwarmen; wat hierbij helpt is om het dier ook van binnen uit op te warmen door het warm water in te geven. Dit moet echter met beleid gebeuren, zodat dat water niet in de luchtpijp komt en het dier stikt. Als je dat niet aandurft kan je zo'n dier beter naar een dierenarts brengen.

Winterkost

Om goed door de koude en barre tijden heen te komen, kunnen kippen en andere soorten pluimvee wel een extra vetlaagje gebruiken. Warm blijven, ondanks dat donzen dekbed, dat ze ieder dragen, kost een hoop energie.

Een beetje extra en/of energierijker voer, zoals granen en maïs kunnen de dieren als het echt (langere periode) koud wordt goed gebruiken.

Het is zeker niet nodig om de dieren te laten vervetten, want dat helpt ze net zo min goed de winter door.

Kippenchalet

Kippen en andere soorten pluimvee kunnen doorgaans prima tegen de kou! (Rassen die niet winterhard zijn, daargelaten; deze zal je passend moeten huisvesten als het echt koud wordt.) Er hoeft dus als het vriest geen kachel in het kippenhok te komen. Wel is het erg belangrijk dat het niet tocht in het hok en er voldoende ventilatie is (al geldt dat voor alle jaargetijden). Ventilatie zorgt er o.a voor dat vochtige lucht wordt afgevoerd, en er verse lucht voor in de plaats komt.

Zorg voor een lekkere laag bodembedekking in de winter.

**Naar buiten
in de sneeuw
.... of toch
maar niet!
Foto's:
Pauline van
Schaik.**

Kammen en lellen, kuiven en baarden

Als het echt vriest kun je eventueel de kammen en lellen van kippen (vooral als deze aardig groot van formaat zijn) licht insmeren met bijvoorbeeld vaseline, om ze te beschermen tegen bevriezing. Kippen met kuiven hangen nog wel eens met hun kuif in de waterbak, waardoor er veren in de kuiven kunnen bevriezen en afbreken.

Ook gebaarde kippen kunnen er soms een rommeltje van maken. Wees hierop alert en kies het liefst voor een geschikte drinkbak, waardoor dit niet makkelijk kan gebeuren.

(Broed)eieren

Eieren bestaan voor een groot gedeelte uit water. Met andere woorden, ook eieren kunnen bevriezen. Als een ei echt bevriest, gaat het meestal stuk. Dit komt omdat de inhoud van het ei bij bevriezing uitzet. Is het ei nog heel, dan kan je het na ontdooiing gewoon nog eten. Raap je de eieren echter niet voor consumptie maar omdat je ze wilt uitbroeden, dan is het zaak om de eieren regelmatig uit de legnesten te halen om ze niet teveel af te laten koelen.

Een warme dikke strooilaag in het legnest is natuurlijk aan te raden als het vriest.

**Foto rechts:
Pauline van Schaik.**

Sneeuw

De ene kip doet alsof het de normaalste zaak van de wereld is dat er opeens een heel dik pak sneeuw ligt; de ander vindt sneeuw helemaal niet leuk of ronduit eng. Een aantal van de kippen hier op de kinderboerderij blijft dan ook gewoon binnen en vertikt het om voor de lol door de sneeuw te gaan lopen.

Natuurlijk mogen kippen wel naar buiten als er sneeuw ligt en zijn er altijd exemplaren die het ook gewoon doen. Maar wat sneeuw ruimen in de ren, zullen ze je vaak toch in dank afnemen. Daarnaast is het zeker bij kippen met voetbevedering wijs om ze niet door een dik pak sneeuw te laten lopen. Sneeuw geeft natte voeten, en als het vriest kan er ijs ontstaan op de veren aan hun poten.

Let er bij zware sneeuwval ook op dat de ren of hok het niet begeeft (of omvalt).

Eenden zijn ook niet echt heel erg dol op veel sneeuw of sneeuwstormen en zitten met zulk weer graag beschut. Ergens een afgeschermd plekje tegen wind en sneeuw, daar zullen ze dankbaar gebruik van maken. Hier creëren we ook een beschutte plek voor de eenden, met een dikke laag stro op de grond. Na een wasbeurt schuilen al onze eenden maar wat graag op dat plekje. Ververs wel regelmatig het stro, omdat het nat wordt. Dit om Aspergillose, een schimmelinfectie van de luchtwegen die erg besmettelijk is, te voorkomen.

Tot slot

Ondanks dat wij veel liever lekker warm binnen bij de kachel zitten, zit ons pluimvee prima buiten. Lekker warm in hun eigen donzen dekbedje komen ze, zeker met onze voorbereidingen, prima de winter door!

En mocht het echt een hele koude winter worden, waarin het langere tijd vriest dat het kraakt, en wit ziet van de sneeuw? Dan lust het 'wilde' pluimvee buiten ook wel een extra hapje ... Tja, tenslotte ben ik een vogelopvanger hè ;)

Foto boven: Pauline van Schaik.